

رابطه بین کیفیت زندگی و توسعه پایدار گردشگری در روستای ورکانه همدان

نظام‌علی وفایی*^۱، علیرضا محمدعلیزاده^۲

۱- کارشناسی ارشد توسعه روستایی، کارشناس اعتباری بانک کشاورزی همدان

۲- کارشناس حسابداری، بانکدار بانک کشاورزی همدان

Vafadari4030@gmail.com

چکیده

توسعه گردشگری در بسیاری از کشورهای درحال توسعه توانسته است اثرات اقتصادی مثبتی را به ارمغان آورد. این بخش نه تنها قادر به ایجاد اثرات مثبت اقتصادی مستقیم است بلکه می‌تواند برای سایر بخش‌ها نیز به عنوان محرک عمل کرده و موجب شکوفایی آنها شود. محیط روستایی از مهمترین دارایی‌های هر منطقه به شمار می‌آید و دلیلی برای آغاز بسیاری از سفرهای تفریحی و سفرهای یکروزه در سراسر جهان می‌باشد. که شکل‌گیری گونه‌های جدید گردشگری و تغییر در اشکال عرضه و تقاضای گردشگری بر اهمیت آن افزوده است. این افزایش تقاضا در دهه‌های اخیر با آسیب‌های محیطی و فرهنگی اجتماعی ناشی از بهره اقتصادی و تأثیرات ناشی از حضور گردشگران در محیط آسیب‌پذیر روستایی منجر به افزایش روز افزون توجه به مسائل پایداری توسعه در گردشگری روستایی گشته است. با توجه به اهمیت موضوع توسعه پایدار گردشگری روستایی در این پژوهش بر آنیم که ببینیم آیا می‌توان با استفاده از کیفیت زندگی موجود در بین ساکنان روستا، دستیابی به توسعه پایدار گردشگری را تسهیل کرد و هزینه‌های لازم برای دستیابی به این هدف را کاهش داد. در همین راستا روستای ورکانه به عنوان یکی از مقاصد که در سال‌های اخیر با استقبال گسترده گردشگران رو به رو شده است اما متأسفانه به دلیل نبود برنامه‌ای منسجم برای توسعه پایدار گردشگری شاهد بروز آثار منفی اقتصادی و فرهنگی بوده است، برای مطالعه انتخاب شد. جامعه آماری بر طبق سرشماری سال ۱۳۹۶، ۳۰۰ نفر بودند که از این تعداد، ۱۷۵ نفر به عنوان نمونه در دسترس انتخاب شدند. ابزار به کار رفته در این پژوهش پرسشنامه بوده است و سوالات بر اساس طیف ۵ تایی لیکرت سنجیده شدند. برای ارزیابی مدل پژوهش از نرم افزارهای آماری لیزرل و SPSS استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آمار استنباطی صورت گرفت. یافته‌های پژوهش نشان داد که بیشترین همبستگی بین شاخص درآمد- کیفیت زندگی و توسعه پایدار وجود دارد. در مجموع از تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش می‌توان نتیجه گرفت کیفیت زندگی بر دستیابی به توسعه پایدار گردشگری تأثیر دارد.

واژگان کلیدی: کیفیت زندگی، توسعه پایدار گردشگری، روستای ورکانه

مقدمه

بنابر اعلام "سازمان جهانی گردشگری سازمان ملل" (UNWTO)، به رغم بی‌ثباتیهای اقتصادی، آمار گردشگران بین‌المللی برای نخستین بار در سال ۲۰۱۲ از مرز یک میلیارد نفر عبور کرده است. با توجه به این رشد چشمگیر و اهمیت اقتصادی، گردشگری ابزاری کارآمد برای دستیابی به توسعه اقتصادی و اجتماعی در مناطق مقصد به شمار می‌رود.

در عصر حاضر، گردشگری و اقتصاد گردشگری در حال تبدیل شدن به یکی از سریع ترین صنایع رو به رشد جهان، ابزاری برای ایجاد درآمد ملی، از اصلی ترین ارکان اقتصادی جهان و نیز از مفاهیم، اشکال و ارکان توسعه پایدار قلمداد می شود. (راتناسوونگچی^۱، ۲۰۰۵، ۲) این در حالی است که با آنکه مفاهیم توسعه پایدار از سال ۱۹۸۰ به بعد در نوشتارهای توسعه جهان به طور گسترده مورد توجه صاحب نظران واقع شده، اما توجه به گردشگری پایدار از دهه ۱۹۶۰ با شناسایی تاثیر بالقوه گردشگری انبوه و توجه به تاثیر فعالیتهای گردشگری بر اقتصاد، محیط زیست و فرهنگ مقاصد گردشگری (میزبان)، آغاز شد (چویی^۲، ۲۰۱۰). این روند در سال ۱۹۷۰ با شکل گیری و پیدایش مفهوم گردشگری سبز ادامه یافت و بیشتر بر حفاظت از منابع طبیعی و فرهنگی و سایر منابع گردشگری بر استفاده دائم نسل فعلی و نسل های آینده معطوف گردید.

در بحث کیفیت زندگی جوامعی که در آنها کیفیت زندگی عنوان مولفه اساسی نقش دارد نسبت به سایر جوامع دارای پیشرفت و عملکرد بهتری در گردشگری پایدار می باشند. چرا که کیفیت زندگی از نوع سرمایه هایی است که در ارتباط با دیگران شکل می گیرد و همانطور که می دانیم گردشگری یک صنعت خدماتی است و افراد و ارتباطات آنها به عنوان بازیگران اصلی مطرح می شوند. بر این اساس کیفیت زندگی با ایجاد اعتماد متقابل و در گیر کردن افراد در شبکه های انسانی موجب بهبود روابط انسانی / پایبندی مردم به هنجارهای اجتماعی شده در نتیجه در جوامعی که از کیفیت زندگی بالاتر برخوردار هستند میزان بزهکاری و جرایم اجتماعی کاهش یافته در نتیجه افزایش امنیت جامعه را به همراه داشته که این خود زمینه جذب گردشگر را فراهم می کند.

در این راستا در این پژوهش محقق در نظر دارد با استفاده از شاخص های کیفیت زندگی، میزان دستیابی به توسعه پایدار را در روستای ورکانه همدان به عنوان یکی از مقاصد مهم گردشگری روستایی کشور بررسی کند. روستای ورکانه یکی از روستاهای دهستان الوندکوه شرقی در شرق شهرستان همدان است که در دامنه جنوبی زاگرس مرکزی قرار گرفته است آن چیزی که ورکانه را برای مسافران تماشایی کرده، بافت دیدنی روستا است؛ کوچه پس کوچه ها و خانه های سنگی، روستا را تبدیل به یک منطقه شگفت انگیز کرده روستای ورکانه همدان یکی از شش روستای گردشگری همدان است که نام آن در فهرست آثار ملی به ثبت رسید و به عنوان منطقه ویژه گردشگری کشور مطرح شد.

۱- بیان مسئله

با کاهش صنایع سنتی روستایی ۳ مانند کشاورزی، استخراج معدن، جنگلبانی در طی چند دهه گذشته، بسیاری از جوامع روستایی نیازمند اشکال جایگزین برای تقویت پایه های اقتصادی خود شدند. بنابراین جوامع روستایی در پی یافتن صناعی برای تقویت و متنوع ساختن اقتصاد خود بر آمدند. گردشگری روستایی به عنوان یکی از اولین صناعی که می تواند به تنوع اقتصادی جوامع محلی کمک کند شناخته شد. توسعه گردشگری همواره با آسیب رساندن به محیط زیست همراه بوده است و این تخریب ها می تواند منجر به از دست دادن منابع و سبب تضاد منافع بین ذینفعان مختلف شود.

زمانی که ساکنان جامعه در فرایند برنامه ریزی مشارکت کنند، توسعه گردشگری به شکل مناسب توسط جامعه محلی پذیرفته می شود. مطالعات مختلف نشان می دهند که کیفیت زندگی توسعه گردشگری را تحت تاثیر قرار می دهد. از جمله یون^۴ (۲۰۱۲) بیان کرده است که بیشتر اشکال کیفیت زندگی نگرش ساکنان و میزان حمایت آنان از توسعه پایدار گردشگری را تحت تاثیر قرار می دهند.

¹Rattanasuwongchai

²Choi

³Traditional rural industries

⁴Yoon

مکبث و همکاران^۱ (۲۰۱۳) بیان کردند که توسعه گردشگری به سطح مشخصی از کیفیت زندگی، سیاسی و فرهنگی نیاز دارد تا بتواند یک ابزار موفق توسعه روستایی باشد و اینکه جوامع روستایی را پایدار نگه دارد. همچنین پژوهش‌های قبلی که در این زمینه انجام شده است نشان می‌دهد که حسن انجام کار و درآمد ساکنان در جامعه میزبان از اولین اجزای اساسی توسعه پایدار هستند. و در طی زمان تجربیات نشان داده است که بدون درآمد، حمایت و مشارکت جامعه محلی نمی‌تواند صنعت پایدار گردشگری را ایجاد کرد (چو و جمال، ۲۰۰۹).

فعالیت اجتماعی محلی هم می‌تواند بصورت افقی و عمودی خود را گسترش دهند و فعالیت اجتماعی افقی در خانواده‌ها و فعالیت اجتماعی عمودی در سازمان‌ها، مناطق و کشورها به وجود می‌آیند. جامعه‌ای که از فعالیت اجتماعی افقی قوی تشکیل شده است از کیفیت زندگی اجتماعی لازم برای ایجاد فرصت‌های جدید مانند توسعه گردشگری برخوردار خواهد بود. همچنین جامعه‌ای که دارای فعالیت اجتماعی عمودی قوی است، در برابر گردشگری ذهنیتی روشن‌تر و بازتر دارد (مکبث، ۲۰۱۳).

در همین راستا محقق در نظر دارد به بررسی امکان دستیابی به توسعه پایدار از طریق تقویت کیفیت زندگی اجتماعی افراد جامعه محلی بپردازد. چرا که هر جا کیفیت زندگی بالاتری وجود دارد می‌توان انتظار داشت سطح بالاتری از عملکرد تحقق یابد.

۲- روش تحقیق

در این تحقیق برای تجزیه و تحلیل داده‌های بدست آمده از روش مدل معادلات ساختاری برای بررسی رابطه توسعه پایدار و کیفیت زندگی استفاده شد. در این تحقیق برای جمع‌آوری اطلاعات علاوه بر بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای همچون کتاب‌ها، مقالات، مجله‌ها، متون اینترنتی، گزارشات علمی و پایان‌نامه‌ها و... وازپرسش‌نامه با توجه به هدف‌های پژوهش و ماهیت آن به عنوان مناسب‌ترین روش برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز، استفاده شده است.

با توجه به هدف پژوهش و موضوع تحقیق و با در نظر گرفتن این نکته که پژوهش در راستای بررسی رابطه بین کیفیت زندگی و توسعه پایدار گردشگری می‌باشد بنابراین جامعه آماری این تحقیق را ساکنین روستای ورکانه همدان تشکیل می‌دهند.

و با توجه به آمار سرشماری سال ۱۳۹۵ روستای ورکانه دارای ۳۰۰ نفر جمعیت می‌باشد، که به منظور تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شده است. بنابراین تعداد ۱۷۵ نفر به عنوان نمونه انتخاب شده است. روش نمونه‌گیری به صورت تصادفی بوده است.

برای جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات این تحقیق علاوه بر بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای هم چون کتب، مجلات، گزارش‌های علمی و پایان‌نامه‌ها از پرسش‌نامه به عنوان ابزاری جهت سنجش دیدگاه جامعه محلی استفاده شده است. این تحقیق، شامل ۲ پرسش‌نامه می‌باشد. پرسش‌نامه اول به بررسی توسعه پایدار گردشگری در روستای ورکانه می‌پردازد و پرسش‌نامه دوم کیفیت زندگی موجود بین جامعه محلی را اندازه‌گیری می‌کند. برای طراحی پرسش‌نامه‌های پژوهش از طیف ۵ تایی لیکرت استفاده شده است.

- آزمون رگرسیون خطی ساده با نرم افزار SPSS19
- تحلیل عاملی تاییدی مرتبه اول ۴ با نرم افزار LISREL8.8
- تحلیل مدل معادلات ساختاری ۵ با نرم افزار LISREL8.8

¹Makbeth et al.

²Choo and Jamal

³<http://www.amar.org.ir/>

⁴ Confirmatory Factor Analysis (CFA)

⁵Structural Equation Modeling(SEM)

فرضیه اصلی

بین کیفیت زندگی و توسعه پایدار گردشگری رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه‌های فرعی

- ۱- شاخص درآمد-کیفیت زندگی بر توسعه پایدار گردشگری تأثیر معناداری دارد.
- ۲- شاخص فعالیت اجتماعی-کیفیت زندگی بر توسعه پایدار گردشگری تأثیر معناداری دارد.
- ۳- شاخص اعتماد-کیفیت زندگی بر توسعه پایدار گردشگری تأثیر معناداری دارد.
- ۴- شاخص رضایت از تامین نیازها - کیفیت زندگی بر توسعه پایدار گردشگری تأثیر معناداری دارد.

یافته های تحقیق

آزمون فرضیات فرعی پژوهش با استفاده از آزمون رگرسیون خطی ساده

در این بخش به کمک تحلیل رگرسیون ساده به بررسی فرضیه‌های فرعی پژوهش می‌پردازیم. در این آزمون مقدار R Square نشان دهنده این است که چند درصد از تغییرات متغیر وابسته تحت تاثیر متغیر مستقل می‌باشد. و R، ضریب همبستگی می‌باشد که همیشه بین ۰ و ۱ می‌باشد. در قسمت ANOVA اگر sig کمتر از ۰/۰۵ باشد، فرض صفر رد می‌شود و معادله رگرسیون خطی می‌باشد.

تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه فرعی اول

شاخص درآمد- کیفیت زندگی بر توسعه پایدار گردشگری تأثیر معناداری ندارد : H_0

شاخص درآمد-کیفیت زندگی بر توسعه پایدار گردشگری تأثیر معناداری دارد: H_1

همان طور که در جدول مشاهده می‌شود، مقدار ANOVA(sig) کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین فرضیه H_0 رد می‌شود که نشان دهنده رابطه خطی بین درآمد و توسعه پایدار می‌باشد. مقدار R Square برابر با ۰/۶۰۵ می‌باشد که بیانگر این مطلب است که ۶۰/۵ درصد از تغییرات توسعه پایدار، تحت تاثیر درآمد می‌باشد.

جدول ۱ : نتایج آزمون رگرسیون بین درآمد و توسعه پایدار گردشگری

نتیجه	R	Sig	R square	متغیر وابسته	متغیر مستقل
تأیید	۰/۷۷۸	۰/۰۰۰	۰/۶۰۵	توسعه پایدار	درآمد

تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه فرعی دوم

شاخص فعالیت اجتماعی-کیفیت زندگی بر توسعه پایدار گردشگری تأثیر معناداری ندارد : H_0

شاخص فعالیت اجتماعی- کیفیت زندگی بر توسعه پایدار گردشگری تأثیر معناداری دارد: H_1

همان طور که در جدول مشاهده می‌شود، مقدار ANOVA(sig) کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد باشد، بنابراین فرضیه H_0 رد می‌شود که نشان دهنده رابطه خطی بین شبکه و توسعه پایدار در روستای ورکانه همدان می‌باشد. مقدار R Square برابر با ۰/۵۳۴ می‌باشد که بیانگر این مطلب است که ۵۳/۴ درصد از تغییرات توسعه پایدار در روستای ورکانه همدان، تحت تاثیر فعالیت اجتماعی می‌باشد.

جدول ۲: نتایج آزمون رگرسیون بین شبکه و توسعه پایدار

متغیر مستقل	متغیر وابسته	R square	Sig	R	نتیجه
فعالیت اجتماعی	توسعه پایدار	۰/۵۳۴	۰/۰۰۰	۰/۶۷۱	تأیید

تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه فرعی سوم

شاخص اعتماد - کیفیت زندگی بر توسعه پایدار گردشگری تأثیر معناداری دارد: H_1

شاخص اعتماد - کیفیت زندگی بر توسعه پایدار گردشگری تأثیر معناداری ندارد: H_0

همان طور که در جدول مشاهده می‌شود، مقدار ANOVA (sig) کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین فرضیه H_0 رد می‌شود که نشان دهنده رابطه خطی بین اعتماد و کیفیت زندگی می‌باشد. مقدار R Square برابر با ۰/۳۷۶ می‌باشد که بیانگر این مطلب است که ۳۷/۶ درصد از تغییرات توسعه پایدار، تحت تأثیر اعتماد می‌باشد.

جدول ۳: نتایج آزمون رگرسیون بین اعتماد و توسعه پایدار گردشگری

متغیر مستقل	متغیر وابسته	R square	Sig	R	نتیجه
اعتماد	توسعه پایدار	۰/۳۷۶	۰/۰۰۰	۰/۶۱۳	تأیید

تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه فرعی چهارم

شاخص توجه به تامین نیازها - کیفیت زندگی بر توسعه پایدار گردشگری تأثیر معناداری ندارد: H_0

شاخص توجه به تامین نیازها - کیفیت زندگی بر توسعه پایدار گردشگری تأثیر معناداری دارد: H_1

همان طور که در جدول مشاهده می‌شود، مقدار ANOVA (sig) کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین فرضیه H_0 رد می‌شود که نشان دهنده رابطه خطی بین ارزش و توسعه پایدار می‌باشد مقدار R Square برابر با ۰/۴۵۰ می‌باشد که بیانگر این مطلب است که ۴۵ درصد از تغییرات توسعه پایدار، تحت تأثیر ارزش می‌باشد.

جدول ۴: نتایج آزمون رگرسیون بین توجه به تامین نیازها و توسعه پایدار گردشگری

متغیر مستقل	متغیر وابسته	R square	Sig	R	نتیجه
رضایت از تامین نیازها	توسعه پایدار	۰/۴۵۰	۰/۰۰۰	۰/۷۳۱	تأیید

رتبه بندی روابط میان متغیرهای مستقل و وابسته پژوهش

با استفاده از خروجی جدول رگرسیون در آزمون فرضیات می‌توان رابطه بین آنها را با استفاده از ضریب همبستگی R از قوی ترین تا کمترین شدت رتبه بندی نمود. باتوجه به جدول بالاترین میزان همبستگی‌ها در بین شاخص‌های کیفیت زندگی و توسعه پایدار گردشگری مربوط به درآمد رضایت از تامین نیازها می‌باشد.

جدول ۶: اولویت بندی شاخص‌های تحقیق

مولفه‌ها	شاخص‌ها	بارعاملی
کیفیت زندگی	۱- درآمد	۰/۸۹
	۲- توجه به تامین نیازها	۰/۷۱
	۳- اعتماد	۰/۵۵
	۴- فعالیت اجتماعی	۰/۴۰
توسعه پایدار	۱- بعد فرهنگی	۰/۸۸
	۲- بعد زیست محیطی	۰/۴۸
	۳- بعد اجتماعی	۰/۴۵
	۴- بعد اقتصادی	۰/۴۱

پاسخ به فرضیه اصلی پژوهش بر اساس روش معادلات ساختاری

فرضیه اصلی اول

بین کیفیت زندگی و توسعه پایدار گردشگری رابطه معناداری وجود ندارد: H_0

بین کیفیت زندگی و توسعه پایدار گردشگری رابطه معناداری وجود دارد: H_1

مقدار آماره T بین شاخص‌های کیفیت زندگی و توسعه پایدار ۳/۸۶ می‌باشد که خارج بازه منفی ۲/۵۸ تا مثبت ۲/۵۸ قرار گرفته است. بنابراین فرضیه H_0 رد می‌شود و نشان می‌دهد که کیفیت زندگی در سطح اطمینان ۹۹٪ بر متغیر توسعه پایدار گردشگری تأثیر معناداری دارد و کیفیت زندگی باعث افزایش توسعه پایدار در روستای ورکانه همدان می‌شود.

جدول ۷: شاخص‌های نکویی برازش مدل پژوهش و نتایج آن

شاخص برازش	مقدار بهینه	مقدار بدست آمده	نتیجه گیری
NFI	بالاتر از ۰/۹	۰/۹۶	مناسب
NNFI	بالاتر از ۰/۹	۰/۹۵	مناسب
CFI	بالاتر از ۰/۹	۰/۹۸	مناسب
RMSEA	کمتر از ۰/۱	۰/۰۸۲	مناسب
GFI	بالاتر از ۰/۹	۰/۹۵	مناسب
AGFI	بالاتر از ۰/۸	۰/۸۹	مناسب
PMR	هرچه کوچکتر و نزدیک به صفر	۰/۰۱۹	مناسب
IFI	بالاتر از ۰/۹	۰/۹۸	مناسب
$\frac{ch - square}{df}$	کوچکتر از ۳	۲/۱۳۵	مناسب

نتایج تحقیق

بررسی نتایج فرضیه‌ها و آزمون‌های آماری

در این بخش با توجه به بررسی‌های کتابخانه‌ای و آماری صورت پذیرفته، نتایج تحقیق در سه بخش کلی بیان می‌شود. در بخش اول نتایج مرتبط با کیفیت زندگی، در بخش دوم توسعه پایدار و بخش سوم نتایج مرتبط با رابطه کیفیت زندگی و توسعه پایدار را شامل می‌شود.

بخش اول: نتایج مرتبط با کیفیت زندگی در روستای ورکانه همدان

به منظور مناسب بودن شاخص‌های این متغیر تحلیل عاملی تاییدی صورت گرفت و نتایج نشان داد که به جز سه گویه مربوط به شاخص رضایت از تامین نیازها که حذف شدند، همه گویه‌ها و شاخص‌ها داری بار عاملی بیشتر از $0/3$ و آماره t بالاتر از $2/58$ می‌باشند، بنابراین هیچ یک از گویه‌ها و شاخص‌ها حذف نشده و معرف متغیر کیفیت زندگی بوده‌اند. بررسی سهم و رتبه هر شاخص این متغیر نشان داد که درآمد با بارعاملی $0/8$ بیشترین سهم و فعالیت اجتماعی با بارعاملی $0/4$ کمترین سهم را دارد. این امر نشان دهنده اهمیت نقش درآمد در میزان کیفیت زندگی می‌باشد. هم چنین از بین شاخص‌های این متغیر، درآمد دارای بیشترین همبستگی با توسعه پایدار می‌باشد.

بخش دوم: نتایج مرتبط با توسعه پایدار در روستای ورکانه همدان

به منظور مناسب بودن شاخص‌های این متغیر تحلیل عاملی تاییدی صورت گرفت و نتایج نشان داد که همه گویه‌ها و شاخص‌ها داری بار عاملی بیشتر از $0/3$ و آماره t بالاتر از $2/58$ می‌باشند، بنابراین هیچ یک از گویه‌ها و شاخص‌ها حذف نشده و معرف متغیر توسعه پایدار بوده‌اند. بررسی سهم و رتبه هر شاخص این متغیر نشان داد که بعد فرهنگی با بارعاملی $0/8$ بیشترین سهم و بعد اقتصادی با بارعاملی $0/4$ کمترین سهم را در این متغیر دارند. که این امر نشان دهنده اهمیت بعد فرهنگی می‌باشد.

بخش سوم: نتایج مرتبط با رابطه بین کیفیت زندگی و توسعه پایدار

بین کیفیت زندگی و توسعه پایدار، یک فرضیه اصلی و چهار فرضیه فرعی مطرح شد. در بررسی رابطه کلی بین متغیرهای اصلی در فرضیه اصلی از تحلیل عاملی تاییدی و مدل معادلات ساختاری استفاده شد. نتایج فرضیات فرعی با استفاده از رگرسیون خطی بیان شد که تمامی فرضیات مورد تایید قرار گرفتند. نتایج تحلیل عاملی فرضیه‌های اصلی پژوهش که همان مدل مفهومی تحقیقی باشند نشان داد که تمامی متغیرهای مربوط به کیفیت زندگی و توسعه پایدار از مقادیرتی (بیشتر از $1/96$) و بارعاملی (بیشتر از $0/3$) مورد قبولی برخوردارند و برای آنها شاخص مناسبی محسوب میشوند. و هیچ یک از این متغیرها حذف نشدند. برای برازش مدل مفهومی تحقیق نیز از نرم افزار لیزرل و شاخص‌های نکوئی برازش استفاده شد که همگی شاخص‌ها مناسب و مدل را تایید می‌کردند.

بررسی نتایج فرضیات فرعی پژوهش

نتیجه فرضیه فرعی اول

درآمد بین مردم روستا بر دستیابی به توسعه پایدار تأثیر می‌گذارد. زمانی که ساکنان جامعه در فرایند برنامه ریزی مشارکت کنند، توسعه گردشگری به شکل مناسب توسط جامعه محلی پذیرفته می‌شود و افراد برای اینکه بتوانند در بلند مدت همچنان از گردشگری منتفع شوند با کمک یکدیگر سعی در حفظ منابع گردشگری خود (اعم از فرهنگی، زیست

محیطی و ... می نمایند. بر همین اساس فرضیه ای مبتنی بر اینکه درآمد در بین جامعه محلی تأثیر معناداری بر توسعه پایدار دارد تدوین شد و با ۷ گویه به بررسی این شاخص پرداختیم. نشان داد که درآمد بر توسعه پایدار در روستای ابیانه تأثیر معناداری دارد و ۶۰/۵ درصد از تغییرات توسعه پایدار ناشی از درآمد است. و بنابراین می توان نتیجه گرفت که هرچه میزان درآمد در جامعه بیشتر باشد، افزایش توسعه پایدار را خواهیم داشت.

نتیجه فرضیه فرعی دوم

فعالیت اجتماعی بر دستیابی به توسعه پایدار تأثیرگذار است. کیفیت زندگی معمولاً درون فعالیت اجتماعی شکل می گیرد. از آنجایی که میزان اعتماد و درآمد درون فعالیت اجتماعی بیشتر است، هر چه میزان فعالیت اجتماعی در درون جامعه ای بیشتر باشد سطح بالاتری از کیفیت زندگی را در آن جامعه می توان انتظار داشت در این راستا فرضیه ای مبتنی بر اینکه فعالیت اجتماعی تأثیر معناداری بر دستیابی به توسعه پایدار گردشگری دارند تدوین شد و با ۴ گویه به بررسی وضعیت این شاخص پرداختیم. نتایج در نشان داد که فعالیت اجتماعی بر کیفیت زندگی در روستای ابیانه تأثیر معناداری دارد و ۵۳/۴ درصد از تغییرات توسعه پایدار ناشی از شبکه ها است. بنابراین می توان نتیجه گرفت هرچه فعالیت اجتماعی در جامعه ای قوی تر باشد، توسعه پایدار به طور موثری از آن تأثیر می گیرد.

نتیجه فرضیه فرعی سوم

اعتماد بین ساکنین جامعه محلی بر دستیابی به توسعه پایدار تأثیر گذار است. اعتماد و عمل متقابل، درآمد را از طریق کاهش هزینه های معامله افزایش می دهد چرا که افراد مجبور نیستند هزینه هایی را برای نظارت بر رفتار دیگران انجام دهند و به جای آن به ایجاد اعتماد برای انجام کارهای جمعی و گروهی می پردازند. اعتماد داشتن افراد به یکدیگر به مثابه روغنکاری^۱ یک دستگاه، موجب تسهیل فعالیتهای همکاری های افراد در انجمن ها، نهادها و سایر شبکه های اجتماعی می گردد. همچنین وجود سطوح بالایی از اعتماد، فرصت مناسبی برای فعالیتهای مشارکتی و همکاریانه فراهم مینماید. بر همین اساس فرضیه ای مبتنی بر اینکه اعتماد تأثیر معناداری بر توسعه پایدار دارد تدوین شد و با ۴ گویه به بررسی وضعیت این شاخص پرداختیم. نتایج نشان داد که اعتماد بر توسعه پایدار تأثیر معناداری دارد و ۳۷/۶ درصد از تغییرات توسعه پایدار ناشی از اعتماد بین ساکنین جامعه است. بنابراین می توان نتیجه گرفت هر چه اعتماد در جامعه ای قوی تر باشد، دستیابی به توسعه پایدار افزایش پیدا می کند.

نتیجه فرضیه فرعی چهارم

توجه به تامین نیازها، در واقع حق کنترل یک فعالیت می باشند که از یک فرد (عامل) به دیگران انتقال می یابند هنگامی که یک فعالیت خروجی ها و بازخوردهای مشابهی برای مجموعه ای از افراد در پی دارد، ارزش های اجتماعی رخ می نمایند. ارزش های همکاری متقابل به منظور همراه کردن منافع افراد و انسجام میان گروهی نقش بسیار مؤثری ایفا می کند. در این راستا فرضیه ای مبتنی بر اینکه ارزش ها تأثیر معناداری بر توسعه پایدار دارد تدوین شد. و با ۳ گویه به بررسی وضعیت این شاخص پرداختیم. نتایج نشان می دهد که ارزش بر تامین نیازها بر توسعه پایدار گردشگری تأثیر معناداری دارد و ۴۵ درصد از تغییرات توسعه پایدار ناشی از ارزش های اجتماعی می باشد. بنابراین می توان نتیجه گرفت هر چه پایبندی به ارزش ها در جامعه ای بالاتر باشد، دستیابی به توسعه پایدار تسهیل خواهد شد.

¹Trust Lubricates Cooperation

بررسی نتایج فرضیه اصلی

مکث و همکاران (۲۰۰۴) بیان کردند که توسعه گردشگری به سطح مشخصی از کیفیت زندگی، سیاسی و فرهنگی نیاز دارد تا بتواند یک ابزار موفق توسعه روستایی باشد و اینکه جوامع روستایی را پایدار نگه دارد. با توجه به ادبیات تحقیق و بررسی پژوهش‌های نظریه پردازان مختلف، ترکیبی از عوامل تشکیل دهنده کیفیت زندگی در نظر گرفته شد، میان این عوامل کلیدی وابستگی متقابلی وجود دارد، هر یک به گونه ای خاص بر یکدیگر اثرگذار هستند. در این پژوهش رابطه ی این عوامل با توسعه پایدار گردشگری در غالب مدلی مفهومی بیان شد. یافته‌های حاصل از مدل تایید شده موید رابطه معنادار متغیرهای مورد مطالعه (کیفیت زندگی و توسعه پایدار گردشگری) می‌باشد. در واقع می‌توان گفت کیفیت زندگی نگرش ساکنان و میزان حمایت آنان از توسعه پایدار گردشگری را تحت تاثیر قرار می‌دهند.

همچنین یافته‌های حاصل از بررسی رابطه بین شاخص‌های کیفیت زندگی و توسعه پایدار حاکی از آن است که بیشترین همبستگی مربوط به رابطه بین درآمد و توسعه پایدار است که نشان دهنده اهمیت درآمد در دستیابی به کیفیت زندگی بالاتر و به تبع آن توسعه پایدار گردشگری می‌باشد.

در کل مردم محلی از اهمیت کیفیت زندگی آگاه هستند اما آنها نمی‌دانند که چگونه کیفیت زندگی را بهبود بخشند و یا اینکه کدام عوامل کیفیت زندگی را افزایش می‌دهد چرا که مطالعه نظامندی در خصوص اینکه چه عاملی در این میان غایب است انجام نگرفته است. توسعه گردشگری روستایی مستلزم تعامل نزدیک میان ساکنان محلی از طریق اعتماد، شبکه‌ها، هنجارها و روابط اجتماعی متقابل است.

منابع:

۱. فوکویاما، فرانسیس. (۱۳۹۰). *پایان نظم*، ترجمه توسلی، غلامعباس. تهران: جامعه ایرانیان.
۲. فیروز آبادی، سید احمد و دیگران. (۱۳۸۵). *سرمایه اجتماعی و توسعه اقتصادی - اجتماعی در کالانشهر تهران - فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی*، شماره ۲۳، ص ۱۷۳-۱۹۷
۳. کروی، مهدی. (۱۳۸۶). *فرهنگ قومی، سرمایه فرهنگی و صنعت گردشگری*، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال هفتم، شماره ۲۸.
۴. کلمن، جیمز. (۱۳۸۶). *بنیادهای نظریه اجتماعی*، ترجمه صبوری، منوچهر. تهران: نشر نی.
۵. کلمن، جیمز. (۱۳۹۱). *بنیادهای نظریه اجتماعی*، ترجمه صبوری، منوچهر. تهران: نشر نی.
۶. محمود زاده، سید مجتبی. (۱۳۹۰). *الگوی اثرگذاری سرمایه اجتماعی بر عملکرد سازمان*، پایان نامه دکتری، دانشگاه علامه طباطبایی.
۷. نوابخش، مهرداد. فدوی، جمیله. (۱۳۹۲). *بررسی ابعاد سرمایه اجتماعی و نقش آن در توسعه شهری*، پژوهش نامه علوم اجتماعی، سال دوم، شماره اول.
8. Asian Productivity Organization. (2006). *Potential of social capital for community development*, Japan
9. Australian Productivity Commission. (2009). *Social Capital: reviewing the concept and it's Policy Implications*, Research Paper, AusInfo, Canberra, p. 11-12
10. Berkman L.F. and Glass T. (2010). *Social integration, social networks, Social support and health*, Social Epidemiology, OUP.
11. Bourdieu P. (2011). *Social Space and the Genesis of groups, theory and society*, springerNetherlands, vol 14, No 6, pp 723-744
12. Burt, R.S. (1992). *Structural holes: the Social Structure of Competition*. Cambridge, MA : Harvard university press.

13. Burt, Ronald's. (2012). *The Network Structure of social capital*, edited by Robert I Sutton and Barry M Staw. Research in Organization and Behavior. Vol. 22, Greenwich: JIA Press, pp 345-423
14. Butler, R (2013), *The concept of a tourism area cycle of evolution*, Canadian Geographer, Vol 24
15. Choi, HwanSuk Chris, Sirakaya, Ercan (2006). Sustainability indicators for managing community tourism, International Journal of tourism management, Vol. 27. Issue . 6, pp.1247-1289
16. Cohen, D. & L. Prusak. (2001). In *Good Company :How Social Capital Makes Organizations Work*. Boston: Massachusetts. Harvard Business School Press.
17. Cohen, S.S & G. Fields. (1999). *Social Capital and capital gains in silicon valley*, California Management Review. Pp. 108-130
18. Coleman, J. S. (2012). *Social capital in the creation of human capital*, American Journal of Sociology, 94 (suppl. Organization and Institutions: Sociological and Economic Approaches to the analysis of social structure), PP. S95-S120
19. Connelly James & Graham Smith (2009) *Politics & the Environment, from theory to practice*, Routledge, London and Newyork

Archive of SID